

NAUKA DOMOWA UCZNIĄ

Jak pomóc dziecku w odrabianiu pracy domowej

Podstawową pracą dziecka w wieku szkolnym jest niewątpliwie nauka, czyli uczenie się. Osiągnięcia ucznia w szkole w dużym stopniu zależą od tego, jak zorganizowany jest w domu jego "warsztat pracy", w jakich warunkach odrabia on w domu zadane lekcje. Nauka domowa służy:

- utrwaleniu materiału przerobionego na lekcji,
- rozszerzaniu,
- uzupełnianiu i pogłębianiu zdobytych w szkole wiadomości,
- wdraża ucznia do pracy samodzielnej, na tej drodze przystosowując go do samokształcenia

Inne rodzaje zadań domowych to:

- zadania przygotowujące materiał do nowej lekcji;
- prace o charakterze twórczym.

Poza tym nauka domowa posiada również ogromne walory wychowawcze. Uczeń, pokonując samodzielnie napotykaną w toku uczenia się trudność, kształci i rozwija takie cechy woli i charakteru, jak wytrwałość w dążeniu do celu, wiarę we własne siły, odwagę, pilność, systematyczność i dokładność, a także rozwija własną inicjatywę, pomysłowość i uzdolnienia twórcze. Wzbogaca on przez to jednocześnie swoje życie emocjonalne, o czym świadczyć może przejawianie zadowolenia po rozwiązaniu trudnego zadania. W pierwszych latach nauki w szkole dziecko nie ma jeszcze nawyku samodzielnego uczenia się. Do takiej pracy trzeba je stopniowo wdrażać. W szkole robi to nauczyciel. W domu natomiast rodzice mogą wspomóc szkołę w realizacji tych zamierzeń.

Aby praca domowa osiągnęła zamierzony skutek rodzice w domu powinni stworzyć odpowiednie warunki do nauki.

ORGANIZACJA I HIGIENA MIEJSCA PRACY

Każdemu dziecku należy zapewnić w domu stałe miejsce do pracy, kącik, w którym mogłoby ono przechowywać swoje książki, zeszyty i przybory szkolne. Stół, tak samo jak krzesło powinny być dostosowane do wymiarów ciała ucznia. W "kąciku pracy" ucznia musi panować ład i porządek, czystość i estetyka. Jedno z podstawowych wskazań higieny dotyczy oświetlenia pokoju, w którym uczeń pracuje. Pokój ten powinien być jasny, światło zaś powinno padać z lewej strony pracującego-u dzieci praworęcznych, a u leworęcznych odwrotnie.

Należy przy tym pamiętać, że nie tylko słabe, ale jednocześnie jaskrawe światło jest szkodliwe, wywołuje zmęczenie wzroku, a przez to zmęczenie umysłowe.

Dla zdrowia dziecka i wydajności jego pracy bardzo ważne jest oddychanie świeżym powietrzem. Należy wobec tego przyzwyczajać dzieci, aby przed rozpoczęciem pracy przewietrzały pokój (nie wietrzyć podczas pracy – dźwięki dochodzące z zewnątrz mogą rozpraszać dziecko).

Samodzielna praca ucznia wymaga wysiłku umysłowego oraz napięcia woli i skupienia uwagi, w związku z czym nawet najlepiej zorganizowany "kącik pracy" i przestrzeganie zasad higieny nie przyczynią się same do podniesienia wydajności pracy ucznia, jeśli otoczenie domowe nie zapewni mu ciszy niezbędnej do nauki. Gwar w otoczeniu dziecka odrabiającego lekcje rozprasza uwagę, a niekiedy wręcz uniemożliwia mu skupienie uwagi i przygotowanie zadanej pracy. Dziecko w młodszym wieku szkolnym ma słabo wyrobioną koncentrację uwagi i jeżeli ją zakłócimy trudno mu się będzie na nowo wdrożyć do pracy. Ważne jest też ułożenie książki w stosunku do oczu. Książka nie powinna leżeć płasko na stole, aby przy czytaniu nie pochylać głowy.

PLAN DNIA UCZNIA

Duży wpływ na wyniki nauki domowej wywiera dzienny rozkład zajęć domowych ucznia. Jak wykazują badania, jedną z przyczyn nie odrabiania zadanych lekcji oraz błędnego i niedbałego ich wykonania jest rozluźnienie dyscypliny i nieracjonalne wykorzystanie czasu.

Z wielu przeróżnych zajęć uczniowie nie potrafią wybrać tego, co potrzebne, a odrzucić czynności drugorzędnych, nie mają oni odpowiednich nawyków pracy, które umożliwiłyby im pogodzenie obowiązków szkolnych i rodzinnych z wypoczynkiem i rozrywką. Z tego powodu szkolne i domowe obowiązki ucznia wymagają starannego uporządkowania przez szkołę i rodzinę.

Pora odrabiania pracy domowej przez ucznia powinna być stała, co zazwyczaj ułatwia adaptację do pracy i zapobiega szkodliwemu pośpiechowi. Nie powinno to wypadać zaraz po przyjściu ze szkoły, bo uczeń jest zmęczony. Najodpowiedniejszą porą do odrabiania zadań szkolnych jest czas między godz. 16 a 19, natomiast uczniowie uczęszczający do szkoły po południu, powinni przygotowywać się do lekcji rano w godz. 8 - 11 i kończyć odrabianie zadanych prac na 2 - 3 godziny przed rozpoczęciem nauki szkolnej.

PRZEBIEG NAUKI DOMOWEJ

Przed przystąpieniem do odrabiania zadanych lekcji uczeń powinien wykonać pewne czynności wstępne: przewietrzyć pokój, przejrzeć tygodniowy rozkład lekcji, aby zestawić zlecone w tym dniu na lekcjach szkolnych zadania jako prace domowe, ustalić kolejność ich wykonania, przygotować i we właściwym porządku rozmieścić na stole potrzebne książki, zeszyty i przybory do pisania, rozplanować pracę w czasie i dopiero wówczas rozpocząć pracę nad wykonaniem tych zadań.

Uczeń, przystępując do odrabiania lekcji, powinien zabierać się do najtrudniejszych i najważniejszych zadań. Zadania trudniejsze powinien przeplatać łatwiejszymi, pisemne-ustnymi.

Zadane lekcje należy odrabiać w tym samym dniu, w którym zostały one zadane i objaśnione, gdyż lepiej wówczas pamięta się materiał opracowany przed kilkoma godzinami na lekcji.

Rodzic w tym czasie powinien czuwać nad prawidłowym przebiegiem pracy swego dziecka. Jeżeli na zajęciach dziecko nie zrozumiało danych treści, należy tak pokierować jego myśleniem, aby naprowadzić na prawidłową drogę, udzielić wskazówek. Nie należy podawać gotowych rozwiązań. W trakcie nauki domowej potrzebny jest odpoczynek. Krótkie przerywniki w odrabianiu prac domowych są wskazane. Są one pewnym relaksem, ale muszą być stosowane w odpowiednim momencie. Dziecko niech zakończy rozpoczętą pracę lub dojdzie do jakiegoś punktu i może zrobić sobie przerwę. Narastające zmęczenie zmniejsza koncentrację dziecka. Przerwy pozwalają na uporządkowanie przeczytanych informacji i powiązanie ich w logiczną całość. Przerwy w trakcie odrabiania lekcji nie mogą jednak być zbyt długie (10-15min.), aby dziecko nie zapomniało przez ten czas, czego się nauczyło. Z drugiej zaś strony nie należy zbyt długo uczyć się bez przerwy, gdyż zmęczenie powoduje gorsze i mniej trwałe przyswajanie wiadomości.

Wieczorem, a zwłaszcza późną nocą uczeń pracuje ze wzmożonym wysiłkiem. Czas potrzebny na przyswojenie koniecznego materiału wydłuża się wskutek wadliwej pracy komórek mózgowych uczącego się.

POMOC W NAUCE DOMOWEJ

Stopień samodzielności dzieci zależy głównie od tego, jak postępują z nimi dorośli: nauczyciele, rodzice, opiekunowie. Samodzielność nie przychodzi sama. Obok uczenia samoobsługi cenne jest również wdrażanie do pewnych domowych obowiązków. Im wcześniej dziecko wdrażane jest do samodzielności, tym lepiej sobie radzi potem w szkole i tym większą wykazuje dojrzałość do wypełniania szkolnych obowiązków. Niecierpliwość,

zbyttnia nerwowość, pośpiech, a także przesadna troskliwość są wrogami samodzielności. Dlatego ważna jest właściwie pojęta pomoc rodzicielska w nauce domowej ucznia klas I-III. Istotną sprawą jest nauczanie dziecka obowiązkowości. Chodzi o systematyczne przynoszenie do szkoły potrzebnych przyborów szkolnych i dokładne wykonywanie próśb nauczyciela. Dziecko musi zapamiętać, co jest zadane do domu. Do zadań domowych należy również przyniesienie z domu różnych materiałów. Należy zwrócić uwagę na sposoby zapamiętywania pewnych informacji: zapisywanie, zaznaczanie, przeglądanie w domu ćwiczeń, zeszytów, przypomnienie zajęć, ich tematyki, itp.

Praca domowa to obowiązek dziecka i to Ono ma o niej pamiętać, a nie rodzic.

Jeżeli dziecko zapomni o pracy domowej, musi odczuć negatywne konsekwencje tego, że czegoś nie zrobiło (nie nauczyło się, nie napisało, o czymś zapomniało, nie spakowało się itd.). Konsekwencje muszą być określone i ograniczone w czasie do momentu, gdy dziecko nie poprawi np. negatywnej oceny (jeżeli chodzi o ocenę bierzemy pod uwagę możliwości dziecka i ile włożyło pracy).

Nie karzemy za złe wyniki w nauce, lecz po prostu pozwalamy odczuć, co się dzieje, gdy się nie wykona jakiejś pracy. Jeśli się nie wykonało obowiązków, nie można korzystać z przyjemności i trzeba nadrobić to, czego się wcześniej nie zrobiło.

Pomoc rodziców powinna zasadniczo polegać na dopilnowaniu, aby odrabiał on zadania o ustalonej porze dnia (w klasach I- III przypomnienie- „to już ta godzina”). Jeśli jednak uczeń nie zrozumiał czegoś na lekcji lub mimo czynionych prób nie może sobie poradzić z jakimś zagadnieniem, trzeba mu pomóc. Nie należy jednak spieszyć się od razu z gotowym wyjaśnieniem, lecz raczej pokierować za pomocą pytań i poleceń jego rozumowaniem, czasem wskazać odpowiednią lekturę albo naprowadzić na właściwą drogę, tak aby uczeń sam znalazł rozwiązanie. Obowiązuje tu ogólna zasada wychowywania tak, aby dziecko nie szło na łatwiznę, lecz aby było wdrażane do podejmowania wysiłku oraz aby budziło i rozwijało w sobie inicjatywę, pomysłowość i samodzielność. Zasadę zaś dość często spotykanego wyręczania dziecka w jego pracy przez rodziców należy zastąpić zwyczajem odsyłania go do źródeł wiadomości.

ZATEM!

Kiedy dziecko zabierze się do pracy, nie należy stać nad nim, dyrygować. Rodzice powinni być gdzieś w pobliżu i dyskretnie obserwować pracę dziecka, czuwając nad prawidłowym przebiegiem odrabiania lekcji. Dziecka z problemami nie wolno pozostawiać samemu sobie, ani też wtrącać się do jego pracy. Jeśli zajdzie taka potrzeba pomoc rodziców powinna być taktowna i dyskretna. Bardzo cenne jest naprowadzenie dziecka, zmuszające do samodzielnego myślenia. Nie wolno podawać gotowych rozwiązań ani wyręczać dziecka

Dzieci bez problemów- wystarczy kontrola odrobionych lekcji (dobrze żeby samo poprosiło o sprawdzenie – to Jego „interes”). Nie należy szczędzić dziecku pochwał za dobrze wykonaną pracę. Wystrzegać się trzeba natomiast rygorystycznych nakazów i gróźb. Zbytni rygor i despotyczne dyrygowanie dzieckiem hamuje rozwój jego samodzielności, utrudniając mu tym samym naukę.

Komfortowe warunki domowe nie zapewnią dziecku sukcesu w szkole, jeżeli rodzice są obojętni lub mają lekceważący stosunek do szkoły i domowych prac dziecka. Dzieciom w młodszym wieku szkolnym pomoc rodziców w odrabianiu prac domowych daje poczucie bezpieczeństwa, radości, zadowolenia, kształtuje się ogromna więź uczuciowa. Dziecko wyrastające w atmosferze miłości, poszanowania dla pracy, utwierdzi się w przekonaniu, że to co robi jest ważne i potrzebne. Rodzic poprzez zainteresowanie pracą szkolną dziecka kontrolę, rozmowy, objaśnianie problemów, wyrabia stosunek systematyczności, pilność i sumiennosc. Wpływa to zarazem na efektywnosc wyników w nauce. Za wysilek i trud caloroczny mozemy dziecko nagrodzic niespodzianka. Nie "plaćmy" dzieciom za dobre stopnie. Nie beda odczuwaly zadowolenia ze zdobytej wiedzy, a od razu wyczuja interesownosc. Bardzo czesto spotyka sie rodzicow tzw. "nadgorliwych", przejetych obowiazkami szkolnymi dzieci. Czesto za nich wykonuja prace domowe. To jest ogromnie szkodliwe. Hamuje samodzielnosc dziecka, przyzwyczajaja do nieuczciwosci jak i unikania wysilku. Inni rodzice wypytuja dziecko o sprawy nie związane z lekcja, a o incydenty szkolne lub, co dostal kolega (nie porównujemy ocen dzieci to jest bardzo szkodliwe). Zdarza się, że często rodzice biją swoje dzieci za

złe oceny czy też przyniesioną uwagę. Częściowo kara taka zmobilizuje do nauki, ale strach i groźby spowodują nerwowość u dziecka. Aby dziecko chętnie pracowało w domu, rodzic musi stworzyć miłą atmosferę, bezpieczną, zainteresować się pracą dziecka, mieć czas na rozmowę, podzielenie się radościami, smutkami, zaakceptować dziecko i pomóc kiedy tego wymaga - nie wyręczać.

Zdarza się, że dzieci odrabiają pracę domową w świetlicy szkolnej. Jednak nauka w świetlicy pozbawiona jest wielu wartości, które dziecko może osiągnąć ucząc się w domu. Całodzienne przebywanie w szkole w gronie rówieśników, w hałasie i obowiązek podporządkowania się rygorom szkolnym męczy dziecko i wpływa niekorzystnie na jakość odrabianych lekcji.

Wskazówki dla Rodziców (w pigułce)

1. Stwórz dziecku odpowiednie warunki do nauki - wskaż miejsce do pracy i ustal porę do odrabiania lekcji.
2. Czuwaj nad przebiegiem pracy swojego dziecka, ale pamiętaj, że to Dziecko „interes”- Ono chodzi do szkoły- nie Ty. Nadmiar troski hamuje rozwój samodzielności
3. Podczas odrabiania prac domowych ukierunkowuj dziecko, a nie podawaj gotowych rozwiązań.
4. W czasie odrabiania prac domowych można zorganizować przerwy w nauce ale muszą być one zorganizowane w odpowiednim momencie i nie za długie tak, aby dziecko po przerwie łatwo wróciło do dalszego odrabiania zadań.
5. Zainteresuj się pracą szkolną swojego dziecka- miej kontakt z wychowawcą.
6. Nie "płać" dziecku za dobre stopnie bo dziecko uczy się dla siebie a nie dla pieniędzy.
7. Nie odrabiaj zadań domowych za swoje dziecko, bo to jest szkodliwe dla dziecka.
8. Nie bij dziecka za złe oceny a zastanów się dlaczego Twoje dziecko otrzymało słabą ocenę.

(Dla chętnych)

Rodzicu:

- pogódź się z faktem, że większość dzieci nie lubi odrabiać zadań domowych

Gdy w koło dzieje się mnóstwo ciekawych rzeczy, zwłaszcza w czasach tak przesyconych technologią jakie mamy obecnie, trudno jest sprawić, by zadanie domowe wydawało się dziecku interesujące. Może więc przestań próbować je takim uczynić. Wy tłumacz mu, więc, że pomimo iż nie jest to tak ciekawe jak gry komputerowe jest jego obowiązkiem, a dodatkowo jest konieczne dla jego dalszego rozwoju.

Każde dziecko (prawie) odczuwa negatywne emocje na dźwięk słów „zadanie domowe” lub „praca domowa”. Praca kojarzy się mu ze sprzątaniami pokoju, zmywaniem naczyń lub podobnymi obowiązkami, za którymi nie przepada. Zmień więc nazwę tej czynności, a od razu stanie się ona łatwiejsza do zrobienia. Możesz nazwać odrabianie lekcji „ćwiczeniem umysłu” lub „studiowaniem”. Zawsze staraj się wymyślić termin, który będzie bliższy nauce niż pracy.

Używaj pozytywnego języka, o nauce mów spokojnie i z entuzjazmem. Pomoże to twojemu dziecku w przyszłości.

Zygmunt Mysłakowski

Opracowała: mgr Katarzyna Sałańska

Jak motywować dziecko do nauki?

(wskazówki dla rodziców)

Wiele dzieci ma trudności z motywacją do nauki, bo zamiast chodzić do szkoły wolą robić coś zupełnie innego. Rodzice powinni dostarczać motywacji i stwarzać odpowiednie warunki do nauki. Zacząć należy od uświadomienia dzieciom, że zdaniem rodziców, szkoła i postępy w nauce są czymś bardzo ważnym. Choć wiele dzieci zajmuje buntowniczą postawę, tak naprawdę liczą się z opinią rodziców i chcą ich zadowolić. Jeżeli rodzice mówią, że nauka jest ważna, to dzieci również tak uważają. Jeżeli natomiast wyrażają się lekceważąco o szkole i nauczycielach, to nie powinno ich zaskoczyć, że dzieci będą powtarzać to samo.

1. Od najmłodszych lat rodzice powinni rozwijać naturalną ciekawość dziecka, wzbudzać jego motywację do poznawania nowych rzeczy, do nauki, poprzez:

- systematyczne wyprawy do księgarni - niech dziecko samo wybierze sobie jakąś książeczkę czy czasopismo, które chętnie przeczyta,
- organizowanie wycieczek do muzeów, na wystawy, oglądanie z dzieckiem ciekawych programów w TV i rozmawianie o nich,
- rozwiązywanie krzyżówek, zagadek, zabaw logicznych itp.
- wykorzystywanie codziennych czynności i zdarzeń do ćwiczenia różnych umiejętności np., liczenia, logicznego myślenia itd.
- dawanie przykładu własnym zachowaniem – spędzając wolny czas czytając prasę, książki, oglądając programy popularnonaukowe itp.

2. Rodzice powinni dawać dziecku do zrozumienia, że nauka jest ważna - nie mówić, że to strata czasu, nie zwalniać z udziału w lekcji z błahych powodów.

3. Wykazywać zainteresowanie karierą szkolną dziecka i wspierać je w niej:

- interesować się tym, co wydarzyło się w szkole, rozmawiać o tym, czego dziecko się nauczyło,

- wdrażać dziecko do systematyczności, uczyć dobrej organizacji pracy (odrabianie lekcji o tej samej porze, ale nie bezpośrednio przed lub po szkole) i zadbać o odpowiednie miejsce do nauki (stały kącik do pracy, odpowiedniej wysokości stół i krzesło, dobre oświetlenie - światło powinno padać z lewej strony; u dziecka leworęcznego – z prawej, zapewnienie ciszy i spokoju niezbędnego do prawidłowej koncentracji uwagi),

- pomagać dziecku w odrabianiu lekcji i pokonywaniu trudności – nie oznacza to jednak, że mogą wykonać zadanie za dziecko. Pomagają mu zrozumieć polecenie, zaplanować poszczególne etapy niezbędne do wykonania zadania, w razie potrzeby udzielić wskazówek naprowadzających dziecko i muszą dać mu szansę samodzielnego rozwiązania zadania, a tym samym doświadczenia sukcesu (to buduje wiarę we własne możliwości i rozwija motywację do pracy),

- unikać atmosfery napięcia, nie mogą okazywać ciągłego niezadowolenia, lecz szukać mocnych stron swojego dziecka i udzielać mu wsparcia. Stosować pochwały zamiast mówić „z ciebie to już nic nie będzie”. Chwalić za osiągnięcia, lecz także za włożony wysiłek. Nie ogólnie, lecz za konkretną rzecz, np. jeśli dziecko szybko wykona zadanie, pochwalić, że zrobiło je szybko i dobrze; jeśli trwało to dłużej – pochwalić za wytrwałość,

- nie porównywać dziecka do rodzeństwa, kolegów, lecz do poprzedniego jego poziomu i umiejętności – uświadomić mu w ten sposób jego postępy i motywować do dalszej pracy

- w przypadku zniechęcenia dziecka lub doświadczenia przez nie porażki – nie zaprzeczać jego uczuciom mówiąc, że nic się nie stało, lecz nazwać jego uczucia (np. widzę, że jest ci bardzo smutno, że martwisz się, że zadanie sprawia ci trudność), należy zachęcić je do wymyślenia, jak można rozwiązać dany problem, zaproponować własne pomysły i wspólnie zdecydować, które pomysły wydają się możliwe do zrealizowania.

- Brak motywacji do nauki wynika najczęściej z nie wykształcenia u dziecka nawyków do uczenia się, bądź też jest skutkiem doznanych przez dziecko niepowodzeń. Dziecko potrzebuje zrozumienia rodziców, wsparcia i wiary, że sobie poradzi!

Podsumowując, jeśli chcesz pomóc dziecku zwiększyć motywację do nauki:

- podkreślaj znaczenie nauki w życiu człowieka,

- powtarzaj myśl, że nauka jest celem sama w sobie,

- nie przypisuj zbyt dużej wagi ocenom,

- wyrażaj się pozytywnie o szkole i o nauczycielach,
- doceniaj pracę i samodzielność,
- dostrzegaj osiągnięcia dziecka,
- nie krytykuj, nie oceniaj,
- pomagaj, ale nie wyręczaj,
- nie wyśmiewaj niepowodzeń, ale wskaż jak można uczyć się na błędach,
- nie stawiaj wymagań wobec dziecka ponad jego możliwości,
- pokazuj praktyczne zastosowania informacji zdobytych w szkole,
- wzbudzaj w dziecku zainteresowania wieloma dziedzinami życia,
- stwórz warunki do poszerzenia wiedzy i doświadczeń dziecka,
- pomagaj w rozwinięciu umiejętności potrzebnych w nauce (czytanie, zapamiętywanie, notowanie, koncentracja uwagi i inne),
- wspieraj!

Pamiętajmy, nawet najlepsze metody i najbardziej usilne próby mogą zawieść, jeśli sami nie będziemy dawali dziecku przykładu własnym postępowaniem. To od nas dorosłych zależy, czy nauczy się ono systematycznej pracy i obowiązkowości.

Warto przeczytać:

- Adele Faber i Elaine Mazlish „Jak mówić, żeby dzieci się uczyły – w domu i w szkole”.
- Monika i Marcin Gajdowie „Rodzice w akcji” (www.gajdy.pl ; www.edycja.pl)

Katarzyna Sałańska

Źródło: edukacja.edux.pl